

4. Impactes de les universitats públiques catalanes a la societat

■ 4.1 Formació i capital humà

> La universitat catalana, fàbrica de professionals

Formar els professionals que requereix la societat és i ha estat la funció més important de la universitat des del seu naixement. Ortega y Gasset ja va assenyalar al seu clàssic *Misión de la Universidad* (1930) que la formació dels professionals –d’aquells que han de menester una formació científica– era la primera de les missions de la institució universitària. Una mirada a les xifres de graduació de les darreres dècades, a les xifres de col·legiació de professionals a Catalunya o, simplement, la consulta amb els diferents agents socials, ens permet concloure que les universitats catalanes han sabut acomplir amb aquesta missió d’una forma més que satisfactòria.

Des del punt de vista quantitatiu, la societat catalana pràcticament mai s’ha trobat mancada de professionals. Únicament en períodes de temps molt limitats i en relació a professions molt determinades, ha calgut la importació de professionals d’altres països a Catalunya. Aquest fet va ocórrer, per exemple, a finals dels anys noranta del segle XX en relació a certes enginyeries associades a les tecnologies de la comunicació i informació –en el moment d’explosió d’aquestes tecnologies– i també a finals de la dècada del 2000 amb certes titulacions sanitàries (infermeria, medicina). Però són escasses les excepcions a la regla general. I en aquests casos, sempre, la resposta de la universitat ha estat augmentar, amb la màxima celeritat, la formació de professionals per proveir la societat amb els professionals que requeria.

Les administracions públiques catalanes mai han tingut problemes per reclutar mestres, professors, metges, economistes o enginyers, per posar com exemples alguns àmbits professionals. Les empreses mai s’han trobat en dificultats per desenvolupar els seus projectes degut a la manca de professionals adequadament formats. Al contrari, es pot afirmar que l’existència d’un mercat de professionals qualificats ha estat un factor decisiu a l’hora d’atraure activitat empresarial al nostre país. Potser si en algun punt oferta i demanda de professionals s’han desajustat ha estat més aviat pel costat de l’excés de formació de certs titulats, com han observat alguns analistes.

A més, hem de destacar la dinàmica innovadora de la funció de formació de la universitat catalana. En molts moments, les universitats públiques catalanes no només han sabut respondre a la demanda de professionals, sinó que l’han anticipada

amb visió de futur i qualitat. Així a Catalunya van néixer titulacions universitàries com informàtica, ciències ambientals, comerç internacional o biotecnologia, només per fer esment a alguns exemples d'anticipació visionària o de resposta a projectes estratègics del país. Titulacions que després, en molts casos, s'han estès per tota la geografia de l'Estat espanyol.

Les dades que es presenten a continuació pretenen fer palesa la contribució de les universitats a la societat catalana en l'àmbit de la formació de les persones. Dades quantitatives sobre la formació de diplomats, llicenciats i enginyers. Però també de doctors i del nombre de persones que han seguit cursos i activitats de formació continuada a les universitats públiques catalanes. Dades que són molt eloqüents i que deixen poc marge de dubte. Tanmateix, malgrat la significació d'aquestes dades, hi ha aspectes i impactes de la funció formadora de les universitats catalanes que no són fàcils de mostrar. No és fàcil per exemple, mostrar l'impacte que ha tingut la formació universitària en la capacitat emprenedora de la societat catalana. Pensem, per exemple, que amplis sectors empresarials van néixer de la mà de professionals sortits de les universitats catalanes. La pròspera indústria farmacèutica catalana de la segona meitat del segle XX neix i creix impulsada per llicenciats en farmàcia i medicina per no parlar dels llicenciats en economia i direcció d'empreses, química, informàtica o lingüística. De la mateixa manera, com es pot quantificar l'indubtable impacte de la formació de successives cohorts d'enginyers i enginyers tècnics al desenvolupament del teixit industrial de Catalunya?

Així mateix, les universitats públiques catalanes han estat institucions capdavanteres al país per atraure capital humà i talent d'altres països. Actuant com a pols d'atracció de persones altament qualificades (investigadors, professors, estudiants de programes de doctorat i de màster) i, en moltes ocasions, permetent la generació de noves idees, projectes i iniciatives a Catalunya i en cooperació amb altres universitats, centres de recerca i països estrangers. Com argumenta Richard Florida (*The rise of the creative class: and how it's transforming work, leisure, community and everyday life*, 2002. I *Cities & the creative class*, 2005) les persones creatives que guien l'economia moderna afavoreixen la diversitat i la varietat d'opcions socials i culturals.

Un altre dels factors significatius pel capital humà de Catalunya ha estat l'enorme contribució de les universitats públiques catalanes a la mobilitat social d'amplis sectors de la societat. Així com la seva distribució territorial per tot el país que ha facilitat, sens dubte, l'accés a la universitat de joves d'arreu de Catalunya.

No és trivial avaluar quins són els impactes indirectes i a llarg termini en la societat de la formació superior dels ciutadans. Ara bé, les dades que segueixen mostren l'enorme contribució que les universitats públiques catalanes han fet a la societat per la via de la formació de les persones i conviden a avançar en la realització d'estudis més aprofundits, que permetin l'avaluació dels impactes indirectes o menys evidents.

> Principals impactes

a) Mobilitat social i accés als estudis universitaris

L'accés a la universitat és un dels principals factors de mobilitat social i d'oportunitats d'ascens social en una societat. Alhora, però, també pot esdevenir el principal criteri d'estratificació i divisió social que jerarquitzava, quan aquest accés no està garantit a tothom per igual (Martínez i Marín, 2010).

A Catalunya, des de la dècada dels anys seixanta del segle XX, s'ha produït un increment notable en el nombre d'estudiants que han accedit a tots els nivells de formació. Però, especialment, ha augmentat el nombre d'estudiants que accedeixen a ensenyaments universitaris, la qual cosa s'explica tant per l'increment en el nombre de places, com en el nombre d'universitats d'arreu del territori. Segons l'estudi de l'AQU (2010), a Catalunya el percentatge d'accés a la universitat se situa a l'entorn del 40% de cada generació de joves analitzada. Així, mentre que al 1977 poc més del 3% de la població catalana en edat de treballar disposava d'un títol universitari, l'any 2007, la proporció havia augmentat en més del 15%.

Com s'ha vist, el sistema universitari públic de Catalunya és comparable, numèricament, a sistemes de referència internacional com el de Finlàndia o el dels Països Baixos, tant en nombre d'estudiants com en nombre d'universitats anomenades de recerca (v. taula 1 pàg. 21). D'altra banda, com es pot observar en la següent taula, Catalunya és encara lluny d'aquests dos països en quant al finançament públic destinat a l'educació superior, on s'inverteix entre dues i tres vegades més (Grau, 2011).

Taula 5 Inversió pública en universitats, diferents països de la UE-15

País	Població	Graduats a universitats públiques			Transferències corrents a universitat pública (M€)			Ràtio		
		Recerca	Aplicades	Total	Recerca	Aplicades	Total	€/Est. UPR	€/Est. UP	€/hab.
Catalunya	7.290.292	166.614		166.614	925,6		925,6	5.555	5.555	127,0
Espanya	45.828.172	1.167.416		1.167.416	6.456,1		6.456,1	5.530	5.530	140,9
Finlàndia	5.326.314	140.500	113.400	253.900	1.700,0	849,0	2.549,0	12.100	10.039	478,6
França	64.369.147	1.268.000		1.268.000	9.289,2		26.300,0	7.326	11.772	408,6
Països Baixos	16.485.787	206.800	366.100	572.900	3.427,6	1.927,7	5.355,3	16.574	9.348	324,8

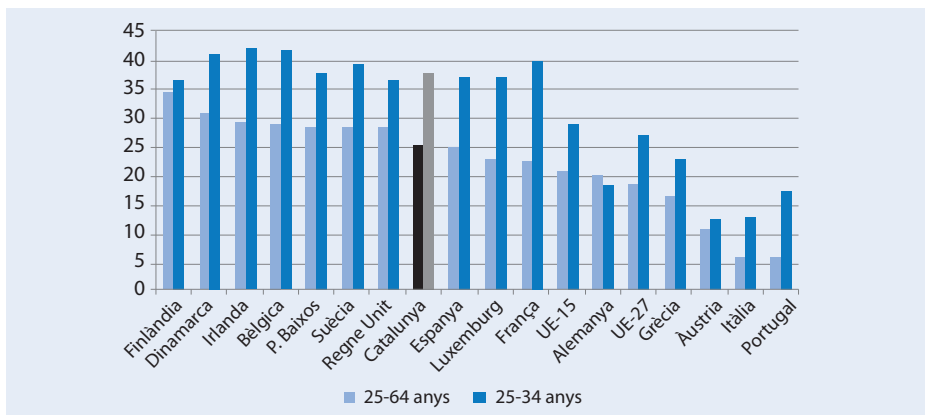
Font: La universitat pública catalana d'avui: dimensió, eficàcia i eficiència, 2010.

✓ Un model d'educació a distància

La Universitat Oberta de Catalunya (UOC) ofereix des de l'any 1995 un model d'educació a distància centrat en l'estudiant i en l'ús intensiu de les Tecnologies de la Informació i Comunicació (TIC). Posant al seu abast espais, eines i recursos per facilitar el procés d'aprenentatge i el desenvolupament de la vida acadèmica. Així, la UOC dóna resposta a les necessitats personals i professionals de l'estudiant, com també del món empresarial i de la societat, en un context tecnològic canviant. La UOC té una forta presència internacional, amb una comunitat d'estudiants, professors, investigadors i col·laboradors de més de cinquanta països diferents. La pràctica formativa de la UOC es recolza en un model pedagògic compartit per tota la institució en els seus principis fonamentals i es concreta en aplicacions diverses en els diferents àmbits de coneixement, programes i assignatures. Situar l'estudiant en el centre del model implica prendre com a nucli de treball el tipus d'experiències i d'activitats d'aprenentatge que se li proposaran, per tal de que posi en joc i desenvolupi les competències plantejades.

Per altra banda, segons dades de l'Oficina d'Estadística de la Comunitat Europea (Eurostat) la població d'entre vint-i-cinc i seixanta-quatre anys amb estudis superiors assoleix un valor a Catalunya que se situa a l'entorn del 29%. El que suposa un percentatge superior a la mitjana de la UE-27 (24,2%) i de la UE-15 (25,8%), tal i com es mostra a la figura següent. De fet, en el marc de la UE-15, Catalunya només és superada per països com Suècia, Finlàndia, Dinamarca, Irlanda, el Regne Unit, Bèlgica i els Països Baixos. Si atenem específicament a la franja d'edat més jove, de vint-i-cinc a trenta-quatre anys, els resultats relatius milloren per a Catalunya, que supera també en percentatge de població amb estudis superiors al Regne Unit i Finlàndia.

Figura 2 Percentatge de població entre vint-i-cinc i seixanta-quatre anys amb estudis de nivell superior, comparativa internacional (2008)

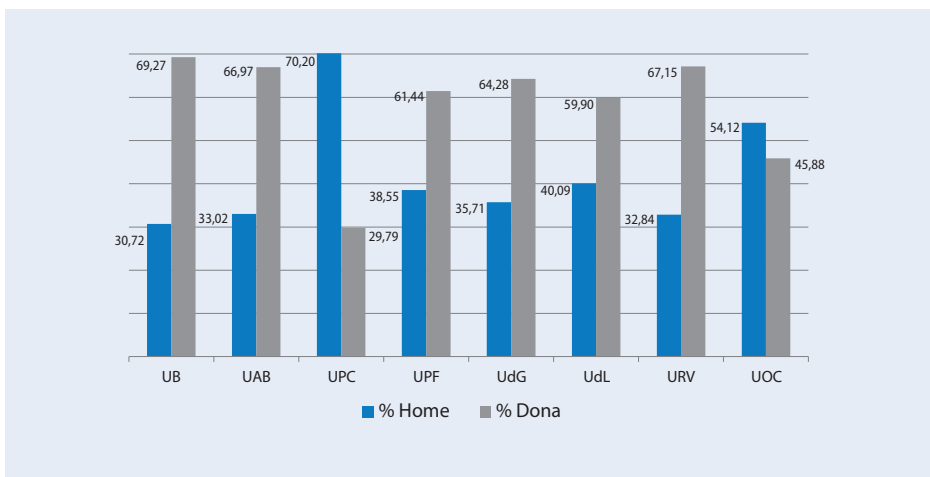
Font: Eurostat.

No obstant això, una dada preocupant per a Catalunya si la comparem amb la resta de països europeus, és el fet que una menor proporció de població, en termes comparatius, ha aconseguit graduar-se en estudis secundaris postobligatoris (batxillerat, formació professional de grau mitjà).

A aquesta dada, cal afegir la taxa de fracàs escolar, és a dir, el percentatge de persones entre divuit i vint-i-quatre anys que ha finalitzat com a màxim l'educació secundària obligatòria i no cursa cap estudi ni programa de formació. A Catalunya aquest percentatge se situa a l'entorn del 30% en els darrers tres anys, doblant la mitjana de la UE.

En el marc dels impactes en funció de l'accés al sistema universitari, cal tenir en compte també un dels canvis més rellevants que s'ha produït en les darreres dècades a Catalunya, que està estretament vinculat a l'augment de l'alumnat a les universitats. Es tracta de l'increment de la presència de dones estudiantis en el conjunt de les titulacions i en les taxes de finalització d'estudis superiors. Aquest és un dels canvis socials més profunds que es produeixen en tot aquest període al nostre país. Les dades mostren com en el curs 1973-1974 hi havia una participació del 37% de dones a les aules de les universitats públiques, xifra que ha augmentat fins un 54,6% el curs 2009-2010. A més, en la darrera dècada el nombre de dones cursant estudis en aquestes universitats supera el nombre d'homes. Això no obstant, encara persisteix un biaix de gènere en quant a la presència de dones i homes segons els àmbits d'estudis. Així, es detecta una major presència d'homes en els àmbits científics i tecnològics i un major nombre de dones cursant estudis en els àmbits de les humanitats i les ciències socials.

Figura 3 Distribució dels titulats per gènere i universitats ACUP

Font: Elaboració pròpia en base a les dades del MEC, Curs 2009-2010.

La distribució territorial de les universitats públiques catalanes desenvolupa també una funció social molt rellevant (Planas i Fachelli, 2010). Les universitats públiques ubicades fora de la conurbació de Barcelona, també han tingut un paper clau en la democratització dels estudis universitaris a Catalunya i han actuat com a vehicle d'ascens social. En tant que s'ha produït una democratització en l'accés a la universitat i, en termes d'equitat, l'origen social dels graduats ha estat més heterogeni. En aquest sentit, els resultats educatius i laborals dels graduats no estan relacionats amb el nivell formatiu dels pares i mares. Aquest element d'equitat, d'altra banda, coincideix amb les dades presentades per l'OCDE l'any 2009 per al conjunt de les universitats estatals: la proporció d'estudiants d'educació superior els pares dels quals no tenen formació universitària és del 40% a Catalunya, la xifra més elevada dels països de l'OCDE i lluny de les dades que enregistren altres països com Finlàndia i Portugal, amb un percentatge que se situa a l'entorn del 30%.

✓ **Enginyeries de la telecomunicació del present i del futur**

La inexistència d'estudis universitaris al Baix Llobregat i la creixent demanda social d'ensenyaments tècnics en el camp de l'enginyeria tècnica de telecomunicacions va motivar la creació, l'any 1991, de l'Escola Universitària Politècnica de la UPC en aquesta comarca. El 2001 es va denominar Escola Politècnica Superior de Castelldefels, i es va ampliar l'oferta de titulacions de primer i segon cicle de l'àmbit de la telecomunicació. Un any després, es va posar en marxa la primera titulació d'enginyeria tècnica aeronàutica de Catalunya. Aquests estudis modernitzen l'ensenyament de l'enginyeria i proveeixen al país dels tècnics capaços d'afrontar els canvis tecnològics i de facilitar la innovació tecnològica en el teixit empresarial. Amb una durada mitjana dels estudis de 3,8 anys a primer cicle i de 2,18 al segon cicle, en aquests divuit anys 1.129 estudiants s'han titulat en enginyeria tècnica de telecomunicacions (especialitat de sistemes de telecomunicacions). En l'especialitat de telemàtica, ho han fet 388 alumnes; 341 en enginyeria de telecomunicacions i 207 l'han obtingut en enginyeria tècnica aeronàutica (especialitat aeronavegació).

Un altre resultat destacat és l'elevada mobilitat ocupacional ascendent dels titulats universitaris respecte la posició laboral dels seus pares. Una gran part de titulats universitaris, tot i que encara es troben en la seva primera etapa d'inserció laboral (AQU, 2008) arriben a posicions més elevades que els seus progenitors. Concretament, el 26% ja ha assolit el mateix nivell en la seva primera etapa d'inserció laboral i més del 50% l'ha superat. Aquells que són fills de pares amb estudis superiors i de persones amb nivell ocupacional elevat, tenen una lleugera major probabilitat de realitzar estudis més llargs, poder dedicar més temps complert als estudis, continuar la seva formació després de graduar-se, tenir experiències de mobilitat geogràfica per motiu d'estudis i assolir, un cop entren al mercat de treball, posicions de direcció.

Taula 6 Ocupació dels titulats segons l'ocupació del pares (percentatge sobre el total)

<i>Màxim estatus ocupacional dels pares</i>	<i>Titulats universitaris ocupats a temps complet</i>				
	<i>Direcció</i>	<i>Tècnic Superior</i>	<i>Qualificat</i>	<i>Compte propi</i>	<i>No qualificat</i>
Direcció	6,0%	1,8%	6,8%	0,7%	0,3%
Tècnic Superior	6,2%	2,4%	8,6%	1,1%	6,0%
Qualificat	9,5%	4,4%	15,5%	1,0%	1,3%
Compte propi sense estudis universitaris	6,4%	2,9%	10,0%	1,3%	0,8%
No qualificat	3,7%	1,3%	6,3%	0,4%	0,7%

Font: *Les universitats catalanes, factor d'equitat i de mobilitat professional*, Planas i Fachelli, 2010.

Amb tot, cal tenir en compte que la progressiva adaptació a l'EEES implicarà un major esforç per part de l'estudiant (avaluació continuada, enfocament en el seu aprenentatge de coneixements i competències) i la necessitat de dedicar-hi temps complet. Això requerirà de la implantació d'un sistema robust de beques, ajuts i préstecs que garanteixin a un bon nombre d'estudiants l'accés als estudis i el seu seguiment satisfactori en les condicions requerides, al marge de la seva condició social.

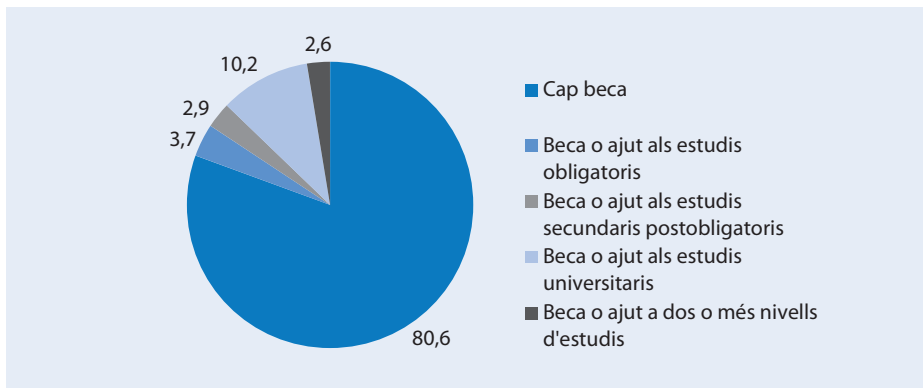
Tot i les dades positives sobre mobilitat social enregistrades en les darreres dècades a Catalunya, cal tenir en compte que aquesta mobilitat es podria estar reduint en els darrers anys. En el seu estudi, Martínez i Marín (2010), indiquen com, tot i que el procés d'expansió educativa iniciat als anys seixanta que hauria comportat una millora general de les oportunitats per a tothom, en aquests moments, els estudis superiors ja no són una garantia de mobilitat ascendent, sinó un recurs defensiu per mantenir l'estatus social original i frenar el descens en l'escala social. Segons aquests autors, la pauta de mobilitat social a Catalunya és meritocràtica, essent l'educació el factor més determinant del destí social dels catalans i catalanes. Segons aquesta pauta, els destins socials estan més determinats per la pròpia educació de l'individu que no pas per l'origen de classe. És una pauta meritocràtica, però, que discrimina l'accés a títols postobligatoris als fills i filles de famílies de rendes baixes (amb catorze vegades menys d'oportunitats que els fills i filles de famílies amb rendes mitjanes o altes).

b) Beques i ajuts als estudiants

Les dades referents a la mobilitat social i l'accés a la universitat cal posar-les en relació amb les polítiques de beques i ajuts per garantir l'accés als estudis superiors. A l'Estat, des del curs 1995-1996 fins al curs 2003-2004, es va reduir un 21% l'import absolut de les beques concedides pel Ministerio de Educación y Ciencia (MEC) i un 36% el nombre de becaris. No obstant això, l'import mitjà de la beca es va incrementar un 25% fins arribar a situar-se en 1.665 euros per becarí (CES, 2009). Amb tot, aquesta quantitat és insuficient per cobrir les despeses de material, transport, manutenció i allotjament associades als estudis universitaris.

La reducció del nombre de beques suposa, d'altra banda, que un 80% dels joves catalans cursin els estudis sense cap beca durant tota la seva trajectòria educativa.

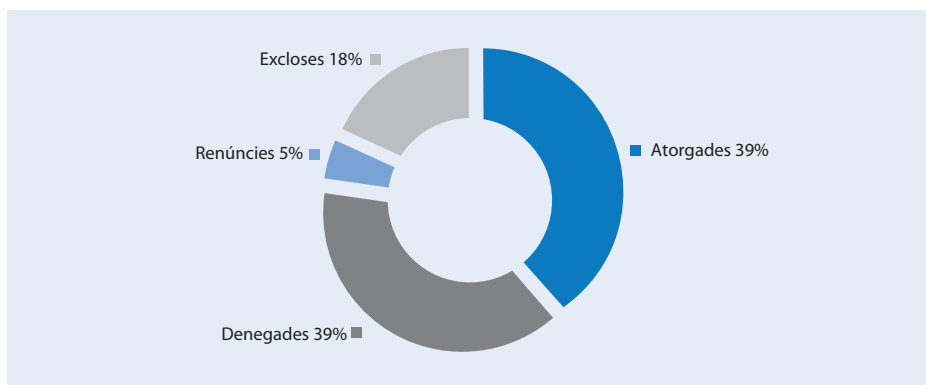
Figura 4 Beques o ajuts als joves de quinze a trenta-quatre anys a Catalunya durant la seva trajectòria educativa (percentatge)

Font: *Estadística dels joves de Catalunya*, Secretaria General de Joventut i Idescat, 2008.

Per diversos motius un alt percentatge de les sol·licituds de beques i ajuts resulten ser denegades, segons dades de l'Agència de Gestió d'Ajuts Universitaris i de Recerca (AGAUR), tal i com es pot observar a la figura següent:

Figura 5 Resolució de beques i ajuts (Curs 2010-2011)

Font: AGAUR.

Si s'analitzen les dades referents a les beques i ajuts concedits a estudiants de les universitats públiques catalanes, s'observa que pel curs 2010-2011, segons dades de l'AGAUR, la beca més important en quant a nombre de peticions acceptades és la de

materials, amb 17.869, tot i que només amb un import de 244€. Entre l'ampli ventall que es pot observar a continuació a la següent taula, es veu que la segona posició l'ocupa la beca de desplaçament de deu a trenta km, amb 6.159 peticions acceptades. Pel que fa l'import unitari la *Beca salari* és la que més destaca entre les altres, seguida per la *Beca de residència*. També cal destacar el poc desenvolupament que presenta la *Beca projecte fi de carrera* amb només sis sol·licituds acceptades.

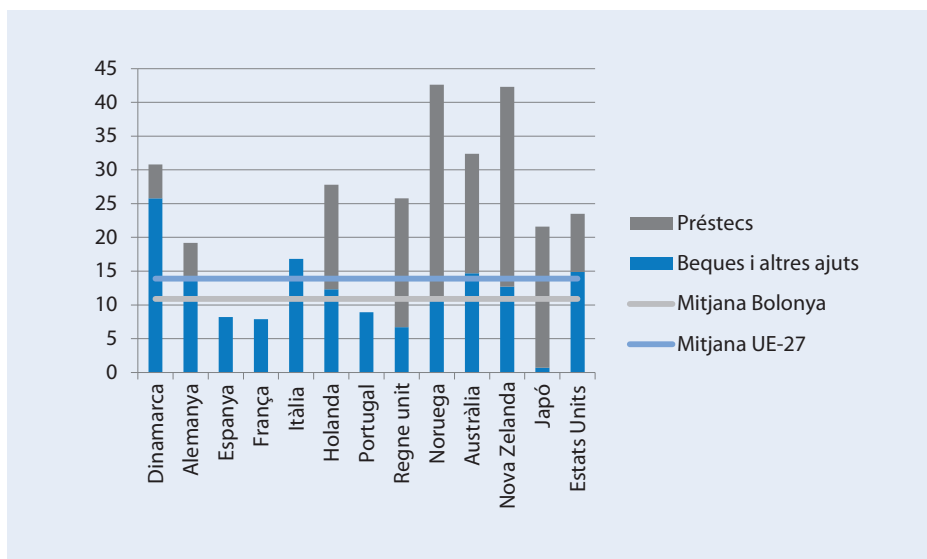
Taula 7 Distribució de les beques i ajuts a les universitats, ACUP (Curs 2010-2011)

<i>Beca o ajut</i>	<i>Nombre</i>	<i>Import</i>	<i>Import atorgat</i>
Beca compensatòria	2.680	2.550€	6.834.000€
Beca de desplaçament de 5 a 10 km	2.315	192€	444.480€
Beca de desplaçament de 10 a 30 km	6.159	386€	2.377.374€
Beca de desplaçament de 30 a 50 km	2.722	763€	2.076.886€
Beca de desplaçament de més de 50 km	2.325	937€	2.178.525€
Beca de transport urbà	3.121	185€	577.385€
Beca de residència	3.335	2.556€	8.524.260€
Beca de material	17.869	244€	4.360.036€
Beca projecte fi de carrera	6	543€	3.258 €
Ajut de residència complementari (població >100.000 hab.)	1.253	204€	255.612€
Ajut de residència complementari (població >500.000 hab.)	2.082	350€	728.700€
Beca salari	3.456	3.500€	12.096.000€
Només exempció de taxes	4.018	-	-
TOTAL			40.456.516 €

Font: AGAUR.

A l'Estat, la despesa pública en beques i ajuts als estudiants universitaris sobre la despesa total en educació, l'any 2005 (8,2%), es trobava molt per sota de la mitjana de l'OCDE (17,3%) i molt lluny de països com Alemanya (19,1%), Regne Unit (25,8%), Suècia (27,1%), Països Baixos (27,7%) o Dinamarca (30,8%). A més, aquestes ajudes estan previstes per cobrir els costos de les taxes de matriculació. A diferència d'altres països, l'Estat no dóna prioritat a les beques directes ni als préstecs als estudiants (CES, 2009).

Figura 6 Finançament públic (préstecs i beques) com a percentatge de la despesa pública en educació superior

Font: *The Bologna Process in Higher Education in Europe 2009 Edition*, Eurostat.

c) Formació aplicada i en habilitats

L'EEES ha fet especial èmfasi en la importància que té per a la inserció laboral i el desenvolupament professional del graduat la formació en competències i habilitats al llarg dels estudis universitaris. Val a dir que l'anàlisi sobre les competències i habilitats en què haurien de formar les universitats per al mercat de treball és un debat obert. Amb tot, hi ha un consens força generalitzat en el que les pràctiques professionals són un dels instruments que tenen les universitats per aportar coneixements i experiència pràctica i formar en competències i habilitats. En els nous plans d'estudi adaptats a l'EEES, les pràctiques en empreses tenen un paper més rellevant, estan implantades pràcticament en tots els plans i, en bona part, són obligatòries per obtenir la graduació.

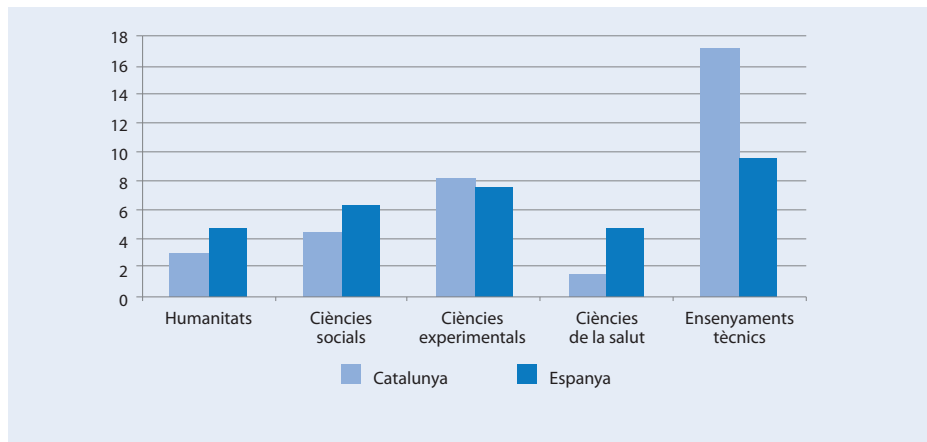
És rellevant assenyalar les característiques d'aquestes pràctiques atès que a Catalunya més del 80% s'ofereixen des del sector privat (75% en el conjunt de l'Estat) i més del 35% tenen una durada que sobrepassa els sis mesos (xifra que es redueix al 20% per al conjunt de l'Estat). Destaquen els convenis de cooperació educativa, considerats com a estades de pràctiques professionals en una empresa, durant un període de temps establert, en el qual l'estudiant adquireix competència professional, tutelat per professionals amb experiència.

✓ Analistes i gestors de la res pública

El Màster Oficial de Gestió Pública és una titulació de formació avançada i especialitzada interuniversitària de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB), la Universitat Pompeu Fabra (UPF) i la Universitat de Barcelona (UB). Al llarg de les vint-i-una edicions celebrades del Mestratge s'han format més de tres-centes persones que, provenint de camps de formació diversos, comparteixen un interès comú: treballar en àmbits relacionats amb la gestió pública amb la voluntat de millorar-ne la pràctica. En aquests moments, la gran majoria de les més de tres-centes persones que han passat per aquest programa de formació estan treballant, bé com a professionals en el sector públic, parapúblic i privat –consultories, entre d'altres–, bé en l'àmbit acadèmic i de recerca. Amb això s'ha contribuït a crear un perfil de professional i d'analista que abans, amb aquest tipus de formació, era gairebé inexistent a tot l'Estat espanyol.

Tant a Catalunya com al conjunt de l'Estat s'observa com la realització de pràctiques a empreses està, en termes relatius, molt més estesa per als ensenyaments tècnics (enginyeries, arquitectures) que per a la resta. Amb tot, cal dir que a Catalunya, prop del 20% dels matriculats en ensenyaments tècnics fan pràctiques mentre que al conjunt de l'Estat, la proporció és de la meitat.

Figura 7 Alumnes matriculats que estan realitzant pràctiques en empreses (percentatge del total, curs 2006-2007)

Font: CRUE.

Un altre instrument que tenen les universitats per fomentar la capacitació en competències i habilitats és mitjançant la promoció de l'emprenedoria en tots els seus aspectes. En aquest sentit, les universitats públiques catalanes (a excepció de la UOC) juntament amb la Universitat de Vic (UVic), l'Escola Universitària del Maresme, l'Escola Superior de Ciències de la Salut i l'Escola Universitària Politècnica de Mataró (agrupades en la Fundació Tecnocampus Mataró-Maresme, i adscrites respectivament

a la UPF i a la UPC) s'han consorciat per formar la Xarxa d'Emprenedoria Universitària (XEU). Aquesta Xarxa s'ha posat en funcionament per tal de dur a terme, de manera coordinada, accions de foment de l'emprenedoria i per contribuir a la detecció del talent emprenedor i a la creació de vocacions empresarials en la comunitat universitària. Aquesta iniciativa compta amb el suport de la Generalitat de Catalunya.

Les activitats de la XEU es basen en quatre grans línies estratègiques, a partir de les quals es despleguen les diferents actuacions:

- motivar i fomentar l'esperit emprenedor de la comunitat universitària catalana, potenciant un entorn favorable a la generació de vocacions empresarials;
- crear i impulsar idees innovadores en els projectes empresarials sorgits en l'entorn universitari, afavorint xarxes de col·laboració i de negocis;
- créixer i consolidar iniciatives empresarials, fomentant la innovació i l'ús de noves tecnologies;
- generar coneixement amb capacitat de subministrar recursos i dispositius orientats a valorar l'emprenedoria universitària.

La XEU, posada en marxa tot just l'any 2010, ha de constituir junt amb altres iniciatives específiques al si de facultats, escoles i universitats concretes, un revulsiu clar per a la formació i el foment de l'esperit emprenedor i la generació de projectes empresarials amb alt valor afegit.

✓ L'Enginyer químic global

El mètode docent seguit a l'Escola Tècnica Superior d'Enginyeria Química (ETSEQ) de la Universitat Rovira i Virgili (URV) es basa en l'aprenentatge actiu i centrat en l'estudiant. El model, implantat fa més de deu anys, forma enginyers preparats per a un món canviant, on és més important aprendre a aprendre que memoritzar coneixements. Això vol dir ser capaç de treballar en equips multidisciplinaris, desenvolupant habilitats com el lideratge i la comunicació i realitzar pràctiques a la indústria, amb una fort component internacional. L'objectiu principal de l'ETSEQ és la formació de professionals competents, versàtils, innovadors, capaços de resoldre els problemes derivats d'una societat canviant. Per això forma el que l'Escola anomena l'«enginyer global»; un professional competent en matèries científicotècniques, però també amb una formació en habilitats socials i de comunicació. El centre té cada any entre cent cinquanta i dos-cents convenis de pràctiques amb l'entorn industrial, tant a Catalunya com a l'àmbit internacional.

d) Formació internacional

La formació internacional té com a objectiu que els universitaris adquireixin les capacitats i habilitats per viure i treballar en un context global. Bàsicament se centra en dues línies de treball: d'una banda, oferir als estudiants catalans experiències de for-

mació en d'altres universitats i països que els permetin realitzar part dels estudis fora de la pròpia universitat i, de l'altra, la capacitat d'atracció d'estudiants estrangers a les universitats catalanes, per incrementar el nivell d'internacionalització a les aules i facilitar escenaris de preparació per treballar en un món global. Aquesta formació internacional també es pot avaluar a partir de les iniciatives de caràcter més institucional que es promouen per articular sinergies institucionals a nivell internacional; la qualitat de l'oferta docent i de la recerca mitjançant l'assoliment d'estàndards internacionals, la promoció de l'acreditació internacional de l'oferta acadèmica, l'aprenentatge i capacitació en d'altres llengües i una millor ocupabilitat dels graduats.

Les xifres mostren com les universitats públiques acullen el 90% dels alumnes estrangers matriculats a les universitats catalanes. Amb tot, cal tenir en compte que el nombre d'estrangers matriculats no arriba al 2% del total dels estudiants catalans matriculats a les universitats del país.

Si revisem les xifres de mobilitat, i segons les dades d'UNIDATA, mitjançant els diferents programes de mobilitat temporal internacional, un total de 6.735 persones van arribar a les universitats públiques presencials catalanes el curs 2007-2008, mentre que els alumnes catalans que es van desplaçar a l'estranger per fer estades de formació van ser 3.692.

Si s'analitza aquestes dades amb més profunditat, en el cas concret del programa de Mobilitat dels Estudiants Universitaris a la Regió Europea (ERASMUS, segons les seves sigles en anglès), 3.972 estudiants estrangers van venir a Catalunya mentre que 2.746 estudiants catalans van optar per cursar part dels seus estudis a l'estranger.

El pes dels alumnes ERASMUS a les universitats públiques catalanes sobre el total de l'Estat era proper al 12% el curs 2007-2008. Així, Catalunya se situava com a quarta comunitat autònoma més activa, darrere de Madrid, Andalusia i el País Valencià.

Taula 8 Distribució d'estudiants ERASMUS a les comunitats autònomes (Curs 2007-2008)

CCAA	Nombre d'estudiants ERASMUS	CCAA	Nombre d'estudiants ERASMUS
Madrid	4.782	Aragó	784
País Valencià	4.539	Astúries	454
Andalusia	4.428	Múrcia	410
Catalunya	3.952	Castella-la Manxa	378
Castella-Lleó	1.455	Navarra	271
Galícia	1.270	Extremadura	235
Canàries	812	Cantàbria	225

Font: Elaboració pròpia a partir de: http://ec.europa.eu/education/erasmus/doc920_en.htm#3.

L'evolució del nombre d'estudiants estrangers que opten a aquest programa de mobilitat internacional per estudiar a Catalunya, en els tres últims cursos, ha estat ascendent, mentre que les xifres mostren un lleu descens en el nombre d'alumnes ca-

talans que marxen a estudiar fora i que no arriba a ser el 3% dels total de matriculats en estudis universitaris.

✓ Una referència de qualitat per a l'*Study Abroad*

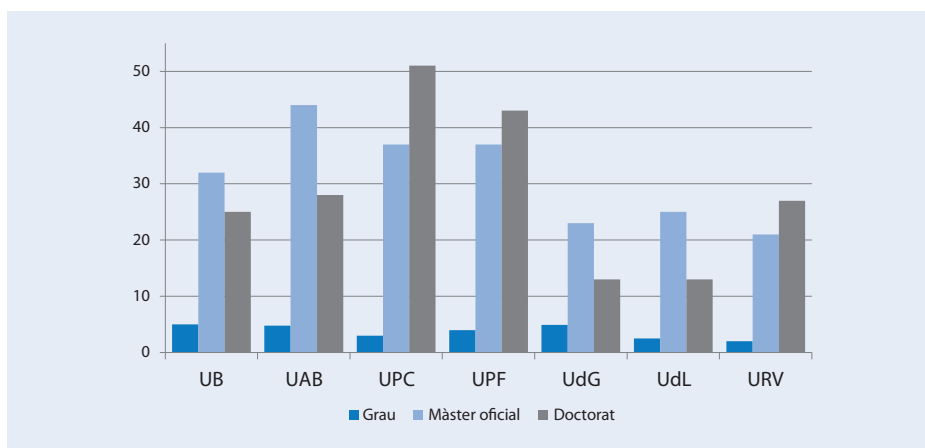
El programa d'Estudis per Estrangers de la Universitat Pompeu Fabra (UPF) neix l'any 2004 per construir una oferta docent original centrada en una anàlisi interdisciplinària de la realitat catalana en un context europeu, adreçada al col·lectiu d'estudiants internacionals i, en particular, al nord-americà. El programa combina l'oferta específica amb l'oferta d'assignatures regulars de la UPF i del Grup UPF, fent realitat l'experiència d'integració i immersió, no només lingüística, sinó també social i cultural. En aquesta permeabilitat rau la clau de l'èxit, perquè es renuncia des de l'origen a la creació d'un programa «illa», aprofitant les fortaleces particulars de la UPF quant a l'oferta d'assignatures en anglès, castellà i català. El valor del multilingüisme queda palès també per aquesta via més directa de l'experiència. Així mateix, el programa es concep de manera sostenible a nivell financer, aportant recursos i retorn a tota la comunitat universitària. Des de l'any 2004, l'increment d'estudiants ha estat més que notable; dels cent vuitanta-cinc del curs 2003-2004 es passa als mil set en el 2008-2009.

Durant la darrera dècada, a Catalunya s'ha produït un increment del 2% dels alumnes que realitzen algun programa d'intercanvi, ja sigui a nivell europeu o internacional. Aquesta dada es troba força per sota del 6% que s'enregistrà al conjunt de l'Estat.

Quant a les preferències dels estudiants catalans que surten de Catalunya trien, sobretot, quatre destins: Itàlia (16%), França (13%), Regne Unit (10%) i Alemanya (8,5%). I els països que més alumnes envien a les universitats catalanes mitjançant programes de mobilitat són Itàlia (14%), Estats Units (10%) i Alemanya (9%).

Una vegada s'observa aquest comportament dins els estudis grau, es pot anar més enllà i veure que la relació d'estudiants estrangers a les aules de les universitats públiques de Catalunya varia considerablement segons el nivell d'estudis. La diferència més gran es troba, sobretot, entre el grau i els estudis més avançats, ja siguin estudis oficials de màster i doctorat, com programes propis de les universitats. En el cas dels estudis de grau, el percentatge d'alumnat estranger (sense comptar els que provenen dels diversos programes de mobilitat temporal) sobre el total d'alumnes matriculats a les universitats públiques presencials catalanes va ser, el curs 2008-2009, del 4% (tenint la UOC un pes específic del 2%), dada superior a l'estatal en més d'un punt. Mentre que la dada corresponent als estudis relatius als màsters oficials és del 33,5% (per sobre del 22,7% del conjunt de l'Estat). En aquest sentit, cal subratllar l'atractiu de les universitats públiques catalanes en estudis de grau com de postgrau, en tant que quatre de les set universitats presencials catalanes estan entre les deu primeres universitats de l'Estat per percentatge d'alumnes estrangers.

Figura 8 Percentatge d'alumnes estrangers sobre el total d'alumnes matriculats. Estudis oficials (Curs 2008-2009)

Font: MEC.

e) Formació d'investigadors i doctors

Comptar amb una massa crítica d'investigadors i doctors és indispensable en una economia basada en el coneixement. La generació de coneixement, la recerca, l'emprenedoria i la innovació són elements claus per al desenvolupament de l'economia i la societat i van de la mà d'un capital humà altament qualificat i professional. La formació de doctors, per tant, adquireix un valor afegit en aquest context.

Taula 9 Tesis doctorals a les universitats que formen l'ACUP

	<i>Matriculats*</i>	<i>Tesis llegides</i>
UB	3.627	528
UAB	2.863	468
UPC	3.184	282
UPF	1.022	118
UdG	426	46
UdL	806	52
URV	398	126
UOC	131	7
TOTAL	12.457	1.627

*Inclou matriculats en formació i investigació.

Font: Educació Curs 2009-2010, INE.

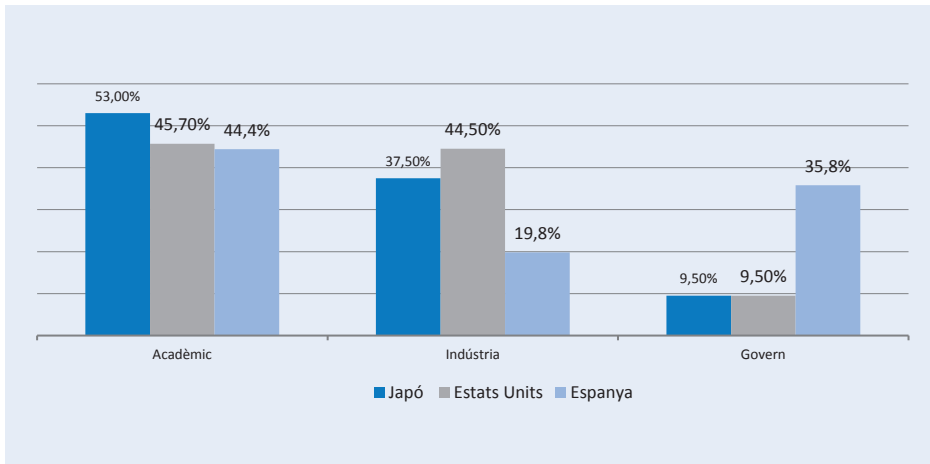
La població de doctorands a les universitats públiques catalanes es caracteritza per tenir una proporció molt elevada d'estrangers. Prop del 30% de les tesis lligides a les universitats públiques presencials catalanes van ser lligides per estrangers, pes superior al que representen aquests a nivell estatal (entorn al 20%). Prop de tres de cada deu d'aquestes tesis lligides per estrangers han estat realitzades per estudiants mexicans i colombians (entorn al 14-15% cadascun d'ells), xilens (9,7%), italians (9,1%), argentins (8,4%) i brasilers (7,3%) que els segueixen en importància quantitativa. Aquesta és una tendència que també es dona al conjunt de l'Estat i no tan sols a la lectura de tesis, sinó també en la participació del doctorat i dels màsters, tant oficials com propis.

Un dels grups més mòbils de la comunitat universitària són els doctorands. Així l'any 2008, l'AQU va elaborar el primer estudi en l'àmbit de l'Estat sobre la situació laboral dels doctors¹. L'estudi va basar la seva anàlisi en una mostra del 58% dels doctors titulats a les set universitats públiques catalanes de caire presencial entre l'any 2003 i el 2004, un total de 1.611. D'aquest estudi, es desprèn, entre altres qüestions, que, quant a la situació laboral, el 97% dels doctors treballaven tres anys després d'haver obtingut el títol, i d'aquests, el 93% ho feia a temps complert. Aquests dos indicadors mostraven una inserció laboral sòlida entre els doctors, dels quals un 38% treballava a la universitat, un 19% en centres de recerca i un 43% en empreses o altres institucions. L'agrupació entre el sector públic i privat indicava que el 70% del doctors ho feien en el públic, atès que el 91% dels qui treballen a la universitat era en públiques, el 80% dels qui treballen en centres de recerca ho fa en centres públics i el 45% dels que treballen en empreses o altres institucions ho feia en empreses públiques.

D'altra banda, l'enquesta de l'AQU també explicita que només al 32% dels doctors se'ls havia demanat aquest grau de titulació. Per tant, desenvolupaven funcions de doctor, si bé aquest percentatge oscil·la entre el 55% dels que treballen en un centre o institut de recerca i el 10% dels que treballen en empreses o altres institucions. Finalment, cal assenyalar que segons l'enquesta, l'estabilitat contractual no està necessàriament associada a una inserció laboral adequada a la formació. Així, l'àmbit de les ciències experimentals és comptat amb una temporalitat major, però també és l'àmbit amb un percentatge més elevat de doctors exercint funcions pròpies com a tals. Inversament, en les ciències socials l'estabilitat és elevada, però té el percentatge més baix de doctors que desenvolupen funcions pròpies de la seva formació.

Aquesta menor inserció laboral dels doctors exercint d'acord amb aquesta formació al sector privat és una de les característiques singulars de Catalunya i l'Estat respecte altres països. Les gràfiques següents referents a Espanya, Estats Units i Japó, mostren la inserció laboral dels doctors en funció dels sectors. Així, a l'Estat només el 15,7% del total de doctors en actiu a l'economia estan ocupats al sector empresarial, mentre que les empreses ocupen a Japó i els Estats Units, el 37,5 i el 44,5%, respectivament.

¹ Estudi d'inserció laboral dels graduats de les universitats catalanes.

Figura 9 Distribució i comparació de doctors a l'Estat espanyol, Japó i els Estats Units

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'AQU.

En els darrers anys, pel que fa a la consideració de programes de doctorat de qualitat destaquen, dins el primer terç, les universitats públiques catalanes en el conjunt estatal. Aquesta mesura de la qualitat en el doctorat s'aconsegueix gràcies a la conjunció de dos indicadors:

- ràtio, en percentatge, entre doctors titulats durant el quinquenni 2004-2008 i nombre total de professors doctors a la universitat el curs 2008-2009;
- percentatge de matriculats al doctorat que tenien la seva residència fora d'Espanya.

Així, les universitats públiques catalanes es troben ben posicionades tal i com es pot observar a la taula següent.

Taula 10 Indicators de qualitat en el doctorat

	<i>Universitat*</i>	<i>Doctors 2004-2008 PDI (Dr.) (%)</i>		<i>Universitat</i>	<i>% de matriculats amb residència fora d'Espanya</i>
1	UAB	117,56	1	UPC	52,09
2	UAM	110,00	2	UPO	46,35
3	UCM	108,60	3	UNILEÓN	39,74
4	UB	77,00	4	UPF	36,27
5	UCO	69,00	5	UGR	35,26
6	URV	69,00	6	UdL	35,22
7	UV	68,94	7	UEX	30,7
8	UAH	67,00	8	UB	28,34
9	UNILEÓN	61,00	9	USAL	27,7
10	UPC	60,80	10	UCM	23,37
...	11	URV	22,78
16	UPF	54,00
...	29	UAB	10
20	UdL	47,00
...	32	UdG	8,28
26	UdG	42,00			

*D'un total de quaranta-set universitats.

Font: Informe CyD 2010, Fundació CyD.

L'indicador compost resultant mostra que durant el curs 2008-2009 el *top 10* del rànquing l'ocupaven universitats públiques catalanes tal i com ho mostra la taula següent.

Taula 11 Classificació segons indicador compost de qualitat en el doctorat

	Universitat
1	UPC
2	UB
3	UNILEÓN
4	UCM
5	URV
6	UGR
7	UPF
8	UV
9	USAL
10	UAH

Font: Informe CyD 2010, Fundació CyD

Un altre punt important d'aquest apartat fa referència a la investigació i, com els doctorands, s'analitzà la seva qualitat i aquesta vegada s'utilitzen sis indicadors:

- ràtio, en percentatge, entre el PDI (a temps complert) amb títol de doctor respecte el total de PDI;
- percentatge de professors que no han sol·licitat mai un sexenni o que mai se'ls ha concedit;
- percentatge de sexennis demanats respecte el nombre de PDI;
- nombre de tesis produïdes relativitzades pel número de doctors de la universitat;
- nombre d'articles publicats en revistes espanyoles o estrangeres durant el període 2000-2009;
- ingressos d'R+D per PDI equivalent a temps complert.

Dins d'aquests sis indicadors, les universitats públiques catalanes destaquen en tots ja que sempre surten dins els deu primers llocs, tal i com es mostra a la taula següent:

Taula 12 Indicadors de qualitat en la investigació

Universitat	PDI Dr. (%)	Universitat	Sense sexennis	Universitat	Sense sexennis
1 UCM	89,34	1 UC3M	11,21	1 UAM	2,35
2 USC	86,04	2 UPF	17,21	2 UAB	2,14
3 UAM	85,00	3 UAM	19,92	3 UPF	2,08
4 UGR	83,07	4 UAB	20,43	4 USC	1,90
5 ULL	79,60	5 USC	24,21	5 UC3M	1,87
6 UCO	77,87	6 UPO	25,50	6 UB	1,87
7 UAL	77,06	7 UV	26,57	7 USC	1,85
8 UMA	76,07	8 UJI	27,10	8 UV	1,82
9 UB	75,46	9 UGR	28,86	9 UC	1,78
10 UAB	74,51	10 UCM	29,38	10 UCO	1,74

Universitat	Tesis/100 Dr.	Universitat	Art. per PDI	Universitat	Ingressos I+D/PDI
1 UAB	27,71	1 UAM	7,13	1 UPM	89,34
2 UPF	24,48	2 UAB	6,15	2 UC	86,04
3 UAM	22,52	3 UB	5,59	3 UPV	85,00
4 UCM	18,96	4 URV	5,49	4 UPC	83,07
5 UB	18,88	5 USC	5,47	5 USC	79,60
6 URV	17,56	6 UV	5,35	6 UPF	77,87
7 UPC	17,55	7 UC	4,34	7 URV	77,06
8 UM	15,07	8 UMH	4,30	8 UAB	76,07
9 UVigo	14,52	9 UVigo	4,16	9 UEx	75,46
10 UMH	14,17	10 UPF	4,13	10 UAM	74,51

Font: Informe CyD 2010, Fundació CyD.

Fent el mateix que per a qualitat en el doctorat a partir d'aquest indicadors es crea un indicador compost per aproximar la qualitat investigadora (ponderant-los). Els valors resultants d'aquest indicador de «posició mitjana» per a cadascuna de les universitats s'han ordenat en un únic rànquing (v. taula 13) on s'observa que la universitat líder en aquest aspecte pel curs 2008-2009 va ser la Universitat Autònoma de Madrid (UAM), la segueixen la UAB, la Universitat Santiago de Compostel·la (USC), la UB i la UPF, aquesta última essent la novetat respecte l'informe anterior.

Taula 13 Classificació segons indicador compost en la recerca

	Universitat
1	UAM
2	UAB
3	USC
4	UB
5	UPF
6	UCM
7	UCO
8	UC
9	UGR
10	UV

Font: Informe CyD 2010, Fundación CyD.

f) Formació contínua

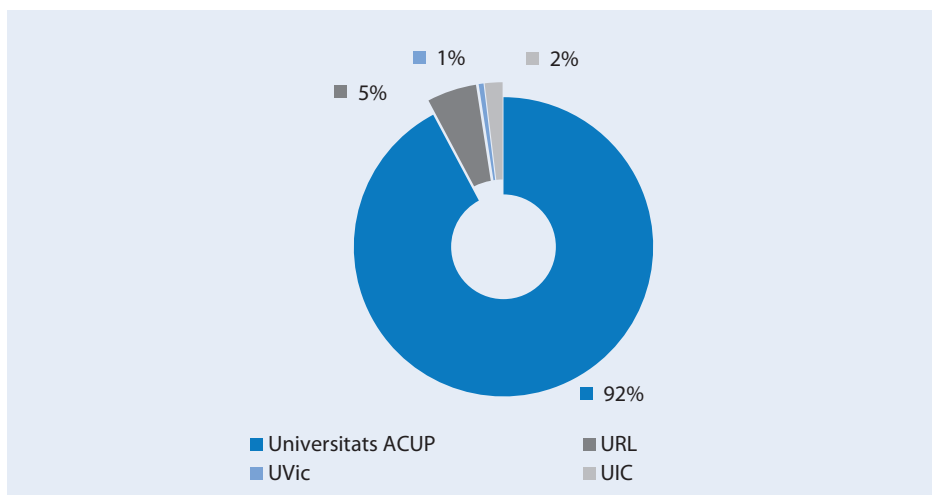
Les universitats també estan ampliant les seves capacitats docents per donar resposta a les demandes del teixit econòmic, social i institucional mitjançant l'exploració de nous formats de formació. Aquest objectiu es concreta en cursos de formació contínua que s'ofereixen a les demandes específiques de determinades institucions i empreses (programes de reciclatge i *in company*) o en els cursos d'extensió universitària, tractant de facilitar el desenvolupament professional i tècnic i generant valor afegit a les institucions i empreses (millora de competències, habilitats o coneixements). A més, les noves tecnologies també estan guanyant terreny en l'àmbit de l'educació superior, amb la concepció de formes híbrides de formació, com ara cursos combinats, mòduls a temps parcial (que es poden realitzar quan es treballa) o programes d'aprenentatge que busquen oferir formació a mida que s'ajusta a les institucions, les empreses i a les necessitats dels alumnes.

Al conjunt de l'Estat, la Llei de Reforma Universitària del 1983, va obrir a les universitats la possibilitat d'organitzar activitats de formació complementàries a les de l'ensenyament reglat i oficial. Aquesta reforma va permetre a les universitats introduir estudis de postgrau i d'educació contínua, des d'aleshores i fins ara les univer-

sitats públiques catalanes s'han mostrat especialment pioneres. Com s'ha dit, paral·lelament a una àmplia oferta de màsters i postgraus propis, a les universitats han aparegut altres tipus de cursos de formació contínua o d'extensió universitària, conduents també a l'obtenció d'un títol o diploma, no oficial, amb denominacions molt diferents i amb característiques encara més heterogènies. Així com cursos dirigits a personal d'institucions i empreses per donar resposta a les seves necessitats específiques de formació. Àmbits rellevants com la medicina clínica i la salut pública, l'educació en tots els seus nivells i tipologies, les enginyeries tradicionals i les noves, l'ordenació del territori i l'urbanisme, la gestió cultural o la gestió pública, l'economia pública, la sociologia en els seus diversos àmbits o l'especialització agroalimentària i en noves tècniques de la nanotecnologia, entre molts d'altres, són tan sols una mostra de la vitalitat de les universitats públiques catalanes per cercar nous àmbits del saber (tècnics, humanístics, socials, científics aplicats) i per donar resposta a les necessitats i a les demandes de la societat catalana en un context global.

Tot i la poca disponibilitat de dades homogènies i unificades sobre l'oferta de formació contínua de les universitats, atès que la tipologia, extensió i importància relativa és notablement heterogènia entre universitats, segons dades de l'Idescat, en el curs 2008-2009 un total de 76.451 alumnes es van matricular a Catalunya per realitzar formació contínua, tant en universitats públiques com privades. El pes que representen les universitats públiques sobre el total és del 92%. Prop de setanta mil persones es van matricular en un total de 1.806 programes propis de màster i postgrau. Aquesta oferta de programes a les universitats públiques catalanes suposen el 40% del total de l'oferta que realitzen les universitats públiques presencials del conjunt de l'Estat.

Figura 10 Alumnes matriculats a cursos de formació contínua. Per universitats (curs 2008-2009)

Font: Departament d'Educació. Curs 2008-2009, Idescat.

Les persones que participen més activament en activitats de formació contínua, segons el seu nivell de formació, són els graduats universitaris. Aquesta participació és més elevada quant més joves són les persones. En el 80% dels casos, la formació que van realitzar estava directament relacionada amb motius de treball. Tot i que, comparant la situació catalana amb la dels països europeus, s'observa com els graduats superiors realitzen en menor mesura activitats formatives (Labour Force Survey-Eurostat, 2008). Així, segons dades de l'any 2008, a Catalunya el 8,9% de la població entre vint-i-cinc i seixanta-quatre anys cursava estudis, enfront del 9,5% de la UE-27 i el de més del 20% dels països líders de la UE, Dinamarca, Suècia i Finlàndia².

✓ Millorant la formació dels formadors

La Facultat de Ciències de l'Educació de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB) ofereix un ampli ventall de propostes innovadores per millorar la formació dels docents. Entre ells, els convenis de Pràcticum, una estada en el tipus de centre educatiu pel qual es forma l'estudiant. També destaca l'Escola del Consum, que en els darrers cinc anys ha format a seixanta mil estudiants d'educació obligatòria i ha creat deu places de tècnic de suport a la recerca. L'Equip de Desenvolupament Organitzacional és una altra proposta que ajuda a planificar la necessitat de formació per a desenes de treballadors de les administracions municipals. Al llarg d'aquests anys, altres grups han anat configurant una oferta molt àmplia com el Col·lectiu d'Investigació en Formació Ocupacional, que desenvolupa accions centrades en el sector de la construcció. Una altra proposta és la del Centre de Recerca per a l'Educació Científica i Matemàtica, on cada curs passen pels seus laboratoris uns mil cinc-cents alumnes amb els seus professors de secundària. Finalment, també destaca el Projecte Aules Hospitalàries, en fase d'expansió i d'internacionalització en contacte amb el Great Ormond Hospital de Londres.

D'altra banda, són igualment significatives les dades que mostra l'enquesta d'inserció laboral de l'AQU (2008) segons la qual, de la promoció de titulats universitaris de primer i segon cicle a les universitats públiques catalanes l'any 2004, gairebé tres quartes parts van continuar estudiant un cop obtingut el títol (només un 26,2% no ho van fer). Més d'una quarta part dels enquestats havien realitzat un postgrau o màster, i un 21,4% addicional havien seguit cursos especialitzats. El 13,2% havia estudiat una altra llicenciatura i el 6,5% havia començat un doctorat. Si es comparen aquestes dades amb les del 2005, s'observa un increment d'aquells que continuen formant-se; especialment ha augmentat el percentatge de titulats que fan cursos específics d'especialització i els que fan màsters i postgraus.

² Les taxes de participació en l'EADA són en general més elevades que les que s'observen a la LFS per diferències en el període de referència pel qual es pregunta (un mes enfront dels dotze mesos) i perquè en l'EADA s'inclou un conjunt més ampli de conceptes com activitats educatives de formació. En aquest sentit, l'objectiu marcat per l'*Estratègia de Lisboa* era arribar a un percentatge del 12,5%.

Taula 14 Continuació dels estudis. Graduats universitaris catalans de la promoció del 2004, per àrees d'estudis (percentatge del total, 2008)

Àrea	NO	Sí				
		Curs especialitzat	Llicenciatura	Postgrau/Màster	Doctorat	Altres
Humanitats	22,03	19,40	11,82	26,09	11,46	9,19
Socials	26,90	22,19	16,36	24,19	2,36	8
Experimentals	21,08	17,91	7,27	27,23	22,42	4,09
Salut	16,25	28,54	4,67	36,55	9,49	4,51
Tècniques	33,78	19,18	14,02	22,46	4,81	5,75
Àrees	26,19	21,45	13,23	25,62	6,55	6,97
<i>Referent promoció 2001 universitat</i>						
Àrees	26	15,44	15,36	23,81	6,63	12,77

Font: Estudi d'inserció laboral dels graduats de les universitats catalanes, AQU, 2008.

Per branques d'especialitat, s'observa com els graduats en ensenyaments tècnics són els menys propensos a continuar formant-se (un terç deixa d'estudiar en obtenir la titulació de primer i segon cicle universitari). A l'altre extrem, se situen els graduats en ciències de la salut, on tan sols un 16,3% deixa d'estudiar. La via del doctorat és molt contemplada, en termes relatius, pels titulats en ciències experimentals (22,4%), seguit dels que han cursat humanitats (11,5%). Només un 2,4% dels graduats en ciències socials enquestats optaren per realitzar un doctorat.

✓ L'aprenentatge permanent

La Universitat a l'Abast és un programa de l'Escola de Postgrau de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB) iniciat l'any 2000 que desenvolupa un enfocament de la formació permanent vinculat a l'envelliment actiu. Ofereix oportunitats de formació i d'implicació social dirigides a les persones grans, concretant la perspectiva multigeneracional preconitzada per l'Organització Mundial de la Salut en la formulació d'Envelliment Actiu. Les seves diferents línies cobreixen una diversitat d'oferta fortament arrelada al territori, adient per respondre a les diferents necessitats i interessos d'una ciutadania heterogènia. En els deu anys de funcionament la valoració és del tot satisfactòria, tant en termes quantitius com qualitius. Amb la iniciativa Aprent al Campus del programa La Universitat a l'Abast, la UAB va ser pionera a l'Estat espanyol en posar en pràctica aquesta experiència de formació permanent en clau intergeneracional.

g) Inserció i situació laboral dels graduats

En general, tant a Catalunya com als països més avançats, s'observa una correlació directa entre els millors resultats de desenvolupament professional al mercat de treball i un major nivell formatiu de les persones. Això es constata tant en taxes d'activitat i

ocupació elevades com en taxa d'atur reduïda, així com en aspectes relacionats amb major gratificació professional i en les condicions salarials i de treball.

Segons les dades de l'*Enquesta de Població Activa* (2009), dins el seu mòdul especial «Incorporació dels joves al mercat laboral», la taxa d'activitat a Catalunya d'aquells que eren titulats en educació superior era del 85,8% enfront del valor de poc més del 60% del conjunt poblacional. La taxa d'ocupació estava al voltant del 80%, gairebé trenta punts percentuals per damunt del total. Mentre que la taxa d'atur dels titulats superiors, en plena crisi econòmica, era del 7,5%, deu punts per sota del valor per al global de l'economia catalana.

D'altra banda, també cal tenir en compte que la situació laboral-professional dels graduats universitaris de primer i segon cicle a les universitats públiques catalanes és força positiva. Del total d'aquells que es van graduar l'any 2007, quatre anys després, el 2011, el 88,8% estaven ocupats, un 3,54% eren inactius i un 7,64% estaven a l'atur (AQU, 2011).

Els titulats de les branques de ciències de la salut són els que aconseguixen una millor taxa d'ocupació. En dades del 2011, per damunt del 95% i amb una menor taxa d'atur d'un 5,11. En sentit contrari, en les branques d'humanitats, la taxa d'ocupació era del 81,51%, mentre que la d'atur era del 12,93%. Tots els titulats de les diferents branques d'especialització empitjoren en la taxa d'ocupació, si es comparen els resultats amb el 2010, degut a la severitat i intensitat de la crisi econòmica actual i la destrucció d'ocupació a Catalunya i al conjunt de l'Estat.

Taula 15 Situació laboral dels graduats universitaris catalans, per àrees d'estudi (percentatge, 2010 i 2011)

Àrea/Any	Ocupat		Inactiu		Aturat	
	2010	2011	2010	2011	2010	2011
Humanitats	89,44	81,51	4,81	5,57	5,75	12,93
Socials	94,15	89,85	2,92	3,32	2,93	6,83
Experimentals	90,44	86,45	6,60	4,98	2,95	8,87
Salut	95,28	92,49	2,63	2,40	2,09	5,11
Tècniques	95,02	89,11	2,63	3,24	2,35	7,65

Font: *Treballar després de la universitat*, Quaderns de qualitat, 2010 i *Universitat i treball a Catalunya*, 2011.

Pel que fa al període de temps necessari per trobar feina, l'estudi de l'AQU del 2011 assenyala que el 40% dels graduats ja tenien una feina abans d'acabar els estudis, ja fos a temps complert o a temps parcial. El 76% ja estava inserit tres mesos després de finalitzar els estudis i el 7% va trigar més d'un any a trobar la primera feina. Ara bé, com a dada negativa, s'observa com el percentatge de persones que triguen més de tres mesos a trobar la seva primera feina s'ha incrementat al llarg del temps. L'any

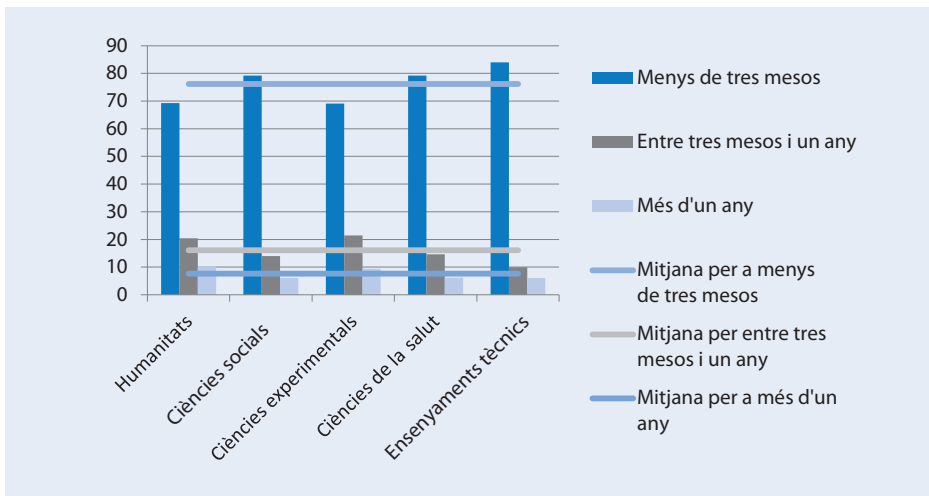
2011, el 24% dels graduats trigava més de tres mesos en trobar feina, quan aquest percentatge era del 22,5% l'any 2008 i del 19% l'any 2005.

Per àrees d'especialització professional, prop del 84% dels graduats en ensenyaments tècnics ja treballaven tres mesos després de graduar-se, mentre que el percentatge corresponent per als graduats en ciències experimentals i d'humanitats era de poc més del 69%.

✓ Una plataforma interuniversitària de referència per a l'estudi de les relacions internacionals

L'Institut Barcelona d'Estudis Internacionals (IBEI) va néixer l'any 2004 com a fundació privada de la mà de la UB, UAB, UPF, UPC, UOC i la fundació Centre d'Estudis i Documentació Internacionals de Barcelona (CIDOB). Després es van integrar al seu patronat, la Generalitat de Catalunya, l'Ajuntament de Barcelona, la Diputació de Barcelona, la Mancomunitat de Municipis de l'Àrea Metropolitana de Barcelona i el Ministeri d'Assumptes Exteriors i Cooperació. L'IBEI s'ha consolidat com a centre de referència de formació i recerca avançada en estudis internacionals, al temps que ha assolit un ampli reconeixement internacional i que realitza recerca sobre la seguretat internacional, la governança global i l'economia política. Una de les dades més destacable és el grau d'inserció laboral dels graduats de les primeres quatre promocions del Màster en Relacions Internacionals; el 86,8% treballa després de finalitzar el Màster, segons una enquesta pròpia.

Figura 11 Temps per trobar la primera feina

Font: Universitat i Treball a Catalunya, AQU, 2011.

Igualment és significatiu el fet que entre els graduats universitaris que estan ocupats a temps complet, un 45,10% obté almenys uns guanys anuals de vint-i-quatre mil euros bruts i pràcticament un terç obté uns guanys que estan entre divuit mil i vint-i-quatre mil euros. En sentit contrari, un 12,65% perceben menys de quinze mil euros bruts anuals, essent catalogats com a «milleuristes». En aquest sentit, és en el col·lectiu dels que treballen a temps parcial on hi ha un major pes relatiu de «milleuristes», ja que dos de cada tres, aproximadament, tenen uns guanys inferiors a quinze mil euros bruts anuals.

Per sectors d'activitat, un 65% dels graduats en les branques tècniques assoleix el nivell més alt d'ingressos, enfront del 26% de les branques d'humanitats. En termes de guanys mensuals bruts, la mitjana, segons l'estudi de l'AQU, era l'any 2008, de 1.822,4 euros, per a aquells que es titularen el 2004, amb un màxim superior a 2.150 euros per als graduats en ensenyaments tècnics i un mínim prop de sis-cents euros inferior per als titulats en carreres d'humanitats.

Taula 16 Distribució dels guanys bruts per àrees (percentatge)

	N.	Humanitats	Ciències socials	Ciències experimentals	Ciències de la salut	Tècnica	Total
Mileurista (entre 9.000 i 15.000€ anuals)	1,304	27,10	13,50	14,68	16,06	5,39	12,65
Dosmilleurista (entre 15.000 i 24.000€ anuals)	4,356	46,54	49,00	45,02	40,39	29,40	42,25
Més de dosmilleurista (més de 24.000€ anuals)	4,649	26,37	37,50	40,29	43,55	65,21	45,10

Font: *Universitat i Treball a Catalunya*, AQU, 2011.

✓ Una xarxa d'exportació i captació de talent

El Programa Citius de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB), nascut l'any 1999, és un nou canal de la universitat que permet als alumnes inserir-se en el món laboral i que, a més, permet a l'empresa disposar d'una alternativa de qualitat per a la captació de talent. El perfil d'alumne a qui es dirigeix el Programa és un estudiant acabat de titular a la UAB o a qualsevol altra universitat, en qualsevol àrea de titulació. El Citius consta d'un programa formatiu de postgrau en gestió empresarial i un stage empresarial. El volum d'alumnes en el programa s'ha incrementant al llarg dels anys, fins arribar als sis-cents cinquanta al curs 2008-2009. En els darrers anys el perfil s'està diversificant, encara que el 70% prové de les branques d'economia, administració d'empreses o enginyeries. Els nivells mitjans d'inserció professional són d'un 60% en la mateixa empresa en què l'alumne realitza l'stage i d'un 40% en una empresa diferent.

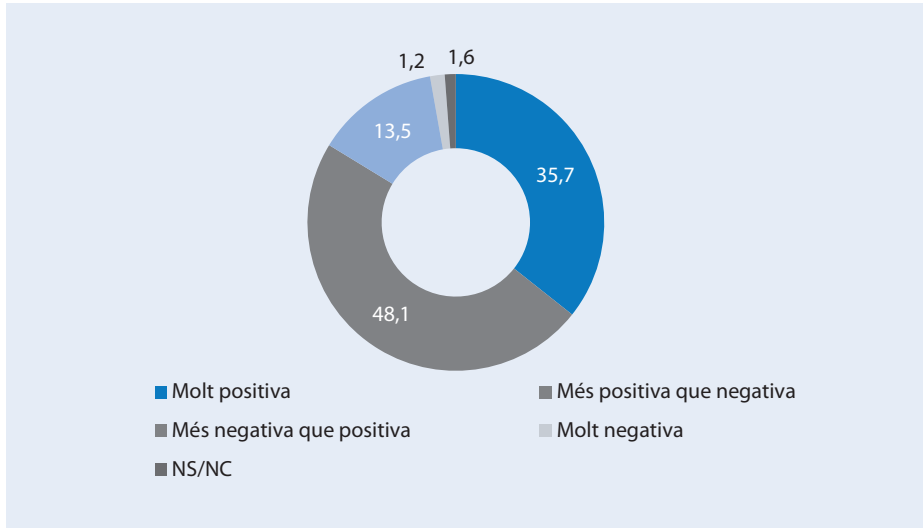
h) Satisfacció dels graduats i adequació formació-treball

Per valorar el grau de satisfacció amb la carrera cursada, l'enquesta de l'AQU del 2011 fa la següent pregunta: «Repetiries la mateixa carrera?». En termes globals, prop d'un 73,5% respon afirmativament. Si es fa una anàlisi més profunda per àrees, s'observa que la més valorada és la de salut amb un 82,4% i la que menys, la tècnica, amb un 67,37%. Cal remarcar el fet que l'àrea d'humanitats, tot i ser la menys favorable a l'hora de trobar feina, presenta un grau de satisfacció elevat amb un 74,18. Si es fa una comparació amb les darreres dades de l'estudi de l'any 2008 es veu que tres de les cinc àrees estudiades han pujat en la seva valoració, aquestes són: humanitats, ciències experimentals i ciències de la salut. De manera general, si fem referència a l'any 2005, la valoració global encara és superior tot i que s'observa una certa davallada respecte el 2008.

Taula 17 Satisfacció amb la carrera cursada. Graduats universitaris, per àrees d'estudi (percentatge del total d'enquestats)

	<i>Repetiries la mateixa carrera? (2008)</i>	<i>Repetiries la mateixa carrera? (2011)</i>	<i>Repetiries a la mateixa universitat? (2008)</i>	
	Sí	Sí	Sí	No
Humanitats	70,8	74,18	83,1	16,9
Socials	75,3	74,02	85,8	14,2
Experimentals	72,3	73,50	87,4	12,6
Salut	80,3	82,40	87,3	12,7
Tècniques	71,8	67,37	86,5	13,5
Àrees	74,2	73,28	85,9	14,1
<i>Referent promoció 2001 Universitat</i>				
Àrees	71,3	71,3	86,2	13,8

Font: Estudi d'inserció laboral dels graduats de les universitats catalanes, 2008 i Universitat i treball a Catalunya, AQU, 2011.

Figura 12 Valoració dels estudis universitaris entre el joves de divuit a trenta-quatre anys (percentatge)

Font: *Estadística dels joves de Catalunya*, Secretaria General de Joventut i Idescat, 2008.

Ateses aquestes dades, Catalunya se situa entre el països europeus amb les majors proporcions de persones satisfetes amb els estudis universitaris realitzats.